

משמעת ותרבות מבצעית

נשות ואנשי הרוח,

אני מגיע להרצאה בפני קורס מ"פים. מאה ושלושים מ"פים, בסדיר ובמילואים.

המרצה לפני, ד"ר בתחומה, שוטחת משנה סדורה, מורכבת, עשירה, משלבת תיאוריה ומחקר, מקרי בוחן של צבא-חברה ועוד. וברגע האחרון מפקד הקורס שואל אותה- "תגידי, כאמא לנוער שתבך מתגייס ללחימה, כל המ"פים האלה שפה. לו יכלת לבקש מהם, לומר להם דבר אחד בלבד". ובשניה פניה מרצינים- והיא אומרת להם, באיבחה- "משמעת. תהיו צבא".

כל המורכבות, המתחים, הערכים, המוסר, והכל מתכנס ברגע של אמת למילה אחת- משמעת. והאמת, יש בזה משהו.

ביום שני סוכמו בראשות הרמטכ"ל המלצות בהמשך לצוות המומחים בראשות אלוף (במיל') מוטי ברוך לבחינה וחיזוק המשמעת המבצעית והתרבות הצבאית בלחימה. היום פורסמו עיקרי הממצאים, המסקנות וההמלצות (ראו בקישור המצורף). החיל היה שותף לצוות זה כחלק משלם, הן מתוך היותי חבר צוות, והן באמצעות תוצרים והמלצות של מערך החינוך שהובאו בפני הצוות.

אני רואה לנכון לכתוב לכם כי הנושא נוגע באופן כזה או אחר לכולנו כקצינים בחיל החינוך והנוער. במידה רבה הוא גם נוגע לכל מי שעוסק בפיקוד בחיל- שחיקת הנורמות אינה נחלת שדות הקרב בלבד, בלשון המעטה.

הצוות התמקד, מתוקף המנדט שלו, בעיקר במשמעת והתרבות המבצעית, אך בפועל ההמלצות וסיכום הרמטכ"ל הורחבו לגזרה רחבה יותר, בין היתר:

"חיזוק שיח צבאי המושתת על פקודות ואכיפה, תוך נקיטת צעדים פיקודיים ומשמעתיים במקרים של הפרת פקודות".

"קיום תהליך מנטלי-ערכי החל מהטירונות, כחלק מהציר המקצועי שבאחריות המפקדים".

"קיום רענונים לכוחות המילואים והסדירים לאורך המשימות המבצעיות, שיכללו היבט משמעתי וחיזוק היסודות בתקופת לחימה ארוכה".

"אתגר הירידה בסטנדרטים, עודף ביטחון של הכוחות ושחיקה בקרב הכוחות הנלחמים במלחמה ארוכה".

"הזדמנות לבחינה רוחבית של הנורמות הנהוגות בצה"ל, למידה ותחקור".

"עיסוק בנורמות וכללים ערכיים בשטח אויב ובלחימה עם אויב".

ניתוח ושיח מעמיק יותר על הדו"ח דורש פלטפורמות וצורות שיח אחרות וישראל בהמשך היכן שרלוונטי. אך אני מבקש להצביע על מספר מתחים שעלו בדיון עצמו, מתחים שבחלקם אינם ניתנים להכרעה, וילוו את העיסוק בנורמות גם בהמשך:

עד כמה ניתן להבחין בצורה חדה בין משמעת במובנה הצר, לבין חריגות הקשורות בערכים נוספים? מה הפרופורציות של הדיון המתנהל? האם אנו עוסקים בעשבים שוטים, ושוליים דופפים, או שיש כאן קו מגמה שלילי עקבי וברור?

באיזו מידה הפערים שאנו מזהים נובעים משחיקה של נורמות ופעולות ("כוחות שונים הפועלים על המצפן", או שחלק מהפערים נובעים מתזוזה משמעותית של מרכז הכובד הערכי ("הצפון עצמו השתנה").

ומה נעשה עם הפרסום הזה?

1. נהיה בקיאים ונכיר אותו, מתוקף היותנו קצינים בצה"ל ובחיל.
2. נצל את הדו"ח לבחינה עצמית, כל אחד ואחת בגזרתה- היכן אנחנו בבית פנימה נדרשים להיות חדים יותר, מדויקים יותר, להדק נורמות וכו"ב.
3. במערך הפרוס ביחידות צה"ל - נזהה הזדמנויות ולוונטיות שניתן לממש מתוך התנופה שהתהליך המטכ"לי של הטמעת המסקנות עשוי לייצר.
"בלי משמעת יהפך הצבא לאספסוף מזוין שיש בו סכנה לא רק לבטחון המדינה מבחוץ, אלא גם לקיום המדינה בפנים." כך אמר בן גוריון במאי 1949, וכפי שעולה מהדו"ח, גם היום היא מהווה תשתית מרכזית וחיונית לקיומנו ולהישגינו הצבאיים והיא אחת ממשימות הליבה שלנו בעת הזו.
נר שמיני שמח לכולם,
וכל האור שאפשר.
סמואל
כמה שיתופים, שהם תמונה ישראלית אחת.

בית ציוני אמריקה, שעת ערב. אולם חצי מלא. רוסית, אמהרית, צרפתית, אנגלית ועברית בערבוביה. יוזמה שצמחה מלמטה, לעצור ליד אלו שנפלו במלחמה הזו, במדים, מקרב העולים. איך מתארים אירוע, שמתקיים בחסות לובי המיליון, טיב טעם, האוניברסיטה העברית, הסוכנות היהודית, ועוד כמה חברות הייטק. רק מרשימת נותני החסות אפשר לעשות סרט, או התחלה של בדיחה. ובכל זאת סיפור ישראלי אחד מתוך רבים בערב הזה.
בשלב מסויים ילדה, ביתו של יעקב נדלין ז"ל, עולה עם אימה לבמה ומושיטה את ידיה לתמונת אביה. האם, אלמנתו של יעקב, מעיין נדלין, נושאת דברים בקול בוטח בשם המשפחות: "יעקב שלי היה מלאך אמיתי, האיש הכי טוב שהכרתי ביקום כולו... הוא עלה לארץ לבדו מקזחסטן בגיל 17 בלבד, עזב את המשפחה, את הבית, את המקום המוכר, ועלה לארץ ישראל. ללא משפחה וללא שפה, אך עם תיק גדול של תקווה, ציונות וציפייה לחיים עצמאיים והתחלה חדשה [...] העולים החדשים והוותיקים הם התגשמות החלום הציוני, שמרכיבים את הפסיפס הישראלי באופן מושלם, אנשי מופת שתדומתם לחברה ולארץ לא תסולא בפז, והם הם מלח הארץ. לעד נהיה חייבים להם את תודתנו".
בסוף הערב היא תספר לי ששירתה כמורה חיילת, יצאה לקצונה, הייתה בהשכלה, בנתיב ועוד. ואיפה היא פגשה את יעקב? במקום היחיד האפשרי כנראה. בליל הסדר לחיילים בודדים. חלקם הגדול של העולים והעולות שצוינו בערב הזה עבר דרכנו מן הסתם, באמיר דאז, בקורס עברית, בנתיב, בגרעין צבר. אירוע כואב, קשה, ומלא עוצמה.

ג'באליה, יום שישי, שעת צהריים. שתי קצינות חינוך ומג"ד. שיחה על מורכבות, על חינוך, על פיקוד. ומשם לשיחה עם מחלקת לוחמים. רצו הגורל, רמ"ד נח"ל, וחיל השריון- והנה מחלקה בלב עזה, שמורכבת משני גרעינים- בני עקיבא, ותנועת תרבות. שיחה מרתקת על הרב קוק, ועל פרקי אבות, ואלתרמן, ועמיחי, ומה ומי לא.
אין מחלקה כזו בעולם. וחשוב מכך- אין מחלקה כזו בצד השני. ולא תהיה כזו, לא יכולה להיות. ומה שהם יעברו ועברו יחד לא יישטף במים אני מקווה, ואם הייתי יכול (יש מצב שאנחנו יכולים, לא?) הייתי מכפיל ומשלש ומעשר את המחלקה הזו עשרות מונים. זה חלק מהזכות ומהחובה שיש לנו בצה"ל, להיבגש, להיות יחד, לחשל ברית של גורל לצד ברית של ייעוד משותף.

משמעת ותדבנות מביצית

ראש הנקרה. מציינים יום הולדת של חמש שעות להפסקת אש זהירה. פותחים ביקור במערך מגן, יחידת ההכנה לצה"ל- עם שותפים במטה אשר, לוחמי הגטאות, סלאמה.

מאיפה להתחיל? חיילים שמנסים לצייר עם נערים ונערות "תקווה", "תיקון", "עתיד"; חיילת בפרק משימה, יושבת עם חבורת תלמידות בבית ספר מהיפים שראיתי, מתרגלת איתם עברית, הפעם רגשות (עוואטר). "אוהב", "צוחק", "כועס". פה ושם היא מגניבה מילה בערבית.

זו לא פעולה אקראית, או מזדמנת, כבר שבע שנים שהיא קורית במספר מוקדים, בתצורות שונות. צריך לזכור ולספר. את המפגשים בין חיילים וחיילות לאזרחים טרופי חיים. את האיחוי. את השבר. את ההיאחזות של כיתות הכוננות ביישובים בשנה האחרונה לאורך קו הצפון. את הגבורה שכנראה טרם נחתמה. ואת כל המקומות בהם הסביר לי סגן ראש המועצה- "אתה רואה, בלי החיילים שלכם, כל זה לא היה מתאפשר". הוא צודק, אני חושב לעצמי, וכל כך הרבה עבודה עוד לפנינו.

איו"ש, חטמ"ר אפרים. שיחה שוקקת- סגלי חינוך, מח"ט אפרים, מג"ד. ואחריה שיחה בגדוד "בארי". גדוד שקם כמו עוף חול, בשנה האחרונה. עם הרבה מאמצים, בעיקר מלמטה. כמה מאות אנשי מילואים. לדעתי שיעור ההון החברתי, הכלכלי, והרוחני שמרוכז בגדוד הזה הוא אירוע שעולה על חלקם באוכלוסיה במאות אחוזים. וכולם נקבצו באו. איש עסקים ממיאמי, רבנים, אנשי חינוך, מגזר ראשון, שני, שלישי, יזמי הייטק, רופאים. טייס אל על יש להם שם. מה לא. הרכיבו את עצמם לכדי פלוגות, ואת הפלוגות לגדוד. לגדוד קוראים בארי כאמור. לפלוגות- מגן, רעים סופה, הבנתם את הרעיון.

ובשיחה אין סוף שאלות, שלכולן היתה שורה תחתונה אחת: אז איך אתם, חיל החינוך והנוער, יכולים לעשות יותר? ומה עם זה, מתי את זה תתקנו? ומה עם שם- חייבים, דחוף. ותגידו, המורשת, וההכנה לצה"ל, והקהילה, והתיקון, והערכים. ואתה רק חושב לעצמך, רק שנהיה ראויים. רק שנצליח לעשות את כל שדורש עשייה.

כ"ט בנובמבר היום. הזדמנות טובה למחשבות על תקומה, ודמיון, ותעוזה, וציונות 2.0.

אני חוזר לבאום של מעיין, אלמנתו של יעקב. היא מצטטת מהמילים האחרונות שכתב לחייליו: "אנחנו האנשים הנכונים במקום הנכון ובזמן הנכון. אנחנו החיילים, אנחנו האזרחים, אנחנו עם ישראל. כולנו באן, אחד למען השני. כולנו נדרשים באן למשימה הלאומית. להיות טובים יותר, להיות מאוחדים ולרומם את הרוח. כי הרוח הנושבת בקרבנו חזקה. היא ליבנו הפועם". יום ראשון הקרוב, בית ברל. כנס רס"נים ומעלה חילי. אחרי 'מפגש של יחד' עם פורום הסא"לים. אנחנו נהיה שם. להיפגש, ליצור, לעבוד, להמשיך ולהגביר את האור.

והמחשבות נודדות לשערי צדק. סרן ליאת רוזנברג. שמאושפזת שם כבר שבוע. נלחמת. נאבקת. מתעקשת.

עטופה בכל כך הרבה מהחיל, אנשים שהיא נגעה בהם במטה, בחיל האויר, במדור הפקות, בביסל"ח. אל נא רפא נא לה.

שבת שלום,

סמואל

